

Nr 435.

Av herrar **Lindberg** och **Lundgren**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 174, angående välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn.*

I proposition nr 174 föreslås riksdagen dels antaga ett förslag till lag om s. k. välfärdsavgifter från å ena sidan sjömän och redare, å andra sidan staten, dels inrätta ett välfärdsråd och dels upprätta en s. k. välfärdsfond, handhavd av kungl. kommerskollegium.

Propositionen redogör för det välfärdsarbete, som f. n. bedrivs i såväl utländska som svenska hamnar, liksom för de organisationer, som svara för nämnda verksamhet. Det omtalas således, att sjömanshemmen utomlands drivas av Föreningen för skandinaviska sjömanshem i utländska hamnar och att läsrumsverksamheten i främmande hamnstäder utövas av Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse. I hemlandet svara olika föreningar och kommunala institutioner för sjömanshemsverksamheten, medan läsrumsarbetet här bedrivs av för ändamålet bildade organisationer. I Stockholm t. ex. svarar Sjömansinstitutet för denna verksamhet.

1946 års sjömanskommitté, vars rekommendationer ligga till grund för propositionen, har ansett, att det av kommittén föreslagna handelsflottans välfärdsråd bör bli det organ, som skall ha till uppgift att leda och samordna den statliga och frivilliga välfärdsverksamheten bland vårt sjöfolk. Kommittén har vidare framhållit att som villkor för statsanslag till verksamheten bör gälla att den anslagssökande organisationen förklarar sig villig följa de direktiv som välfärdsrådet må kunna komma att uppställa. Redan omnämnes, att hotellen i utlandet böra vara skyldiga att dels hålla öppet dygnet runt, dels anordna restaurationsrörelse med spritservering; olika s. k. klasser skola icke få förekomma. Hotellen skola i största möjliga mån vara självförsörjande. Vad gäller klubbrummen och förmodligen även hotellen skall möjlighet finnas att anordna dans m. m.

Enligt propositionen och likaledes enligt kommitténs förslag skall välfärdsrådets administration förläggas till kommerskollegium, och samma ämbetsverk skall även sköta uppbörden av välfärdsavgifterna liksom förvaltningen av välfärdsfonden.

Det är oss angeläget att i detta sammanhang starkt framhålla, att välfärdsanordningar av skilda slag måste betecknas som nödvändiga. Det är bara på sin plats, att sjöfolket blir i tillfälle leva under drägliga förhållanden och att

förutsättningar skapas för att dess fritid kan användas på bästa sätt. Om trots dessa påpekanden denna motion i någon mån går emot såväl utredningen som Kungl. Maj:ts förslag, sker det inte för att därmed söka äventyra det nu föreslagna arrangemangets huvudsyfte.

Av utredningen får man den uppfattningen, att de frivilliga organisationer, som sysslat med sjöfolkets välfärdsfrågor, utträttat ett gott arbete. Dock framhålls att vad som åstadkommits ändå måste betecknas som alltför ringa och alltför anspråkslöst. Det frivilliga välfärdsarbetet kan således icke anses i fråga om komfort och trevnad ha helt fyllt de krav, som en nyare tid ställer. Häri kan i viss mån instämmas. Emellertid får man icke förglömma att det krig, som nyligen avslutats, gått mycket illa åt befintliga välfärdsanordningar i de utländska hamnarna. Återuppbyggnadsarbetet har av kända skäl icke kunnat ske i full utsträckning, inte bara därför att nödiga medel saknats utan också därför att i främmande land förutsättningarna för t. ex. erhållandet av nya ändamålsenliga lokaler på sina håll varit synnerligen minimala. Utan fritidslokaler har sjöfolket icke måst vara nu i efterkrigstid. Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse har nämligen med både framgång och skicklighet löst lokalfrågan i de flesta av de utländska hamnstäder, där kriget raserade eller skadade svenska sjömansvårdsfastigheter. Att inredningen på de flesta stationer i dag kan betecknas som synnerligen ändamålsenlig och trivsamt är ett faktum. Det är givet, att den större komfort, som man efterlyst, icke alltid varit möjlig att åstadkomma med de begränsade tillgångar, som stått till buds. Men detta förhållande avhjälpes ingalunda nämnvärt med ett ringa statsbidrag. Kommer därtill att det för erhållande av bidrag av statsmedel uppställs villkor, som den anslagssökande institutionen icke anser sig kunna godtaga, kommer den ekonomiska hjälpen att avböjas. Detta så mycket lättare som institutionen i fråga ju ändå icke genom de anslag, den kunde komma i åtnjutande av, skulle få tillräckliga resurser att driva verksamheten efter de stegrade kraven och villkoren. Dessa farhågor för att statsanslag kunna komma att avböjas äro fullt berättigade. Som exempel kan anföras följande. När den norska avdelningen av Föreningen för skandinaviska sjömanshem i utländska hamnar gjorde framställning om statsbidrag till ett sjömanshem i Antwerpen, erhöi den därvid som besked att anslag icke vore att påräkna, om icke välfärdsrådets anvisningar om bl. a. servering av sprit (icke endast öl och vin utan även brännvin) följdes.

Om dylika förbehåll komma att godtagas som föreskrifter kunna icke sjömanshotellen bedrivas på det prisbilliga sätt, som hittills skett. Det måste bli en fråga om helt andra kostnader, något som kommittén emellertid icke alls utrett. Därtill kommer att sjömanshotellen ur beskattningssynpunkt torde komma i en helt annan ställning än den de f. n. ha. Nu betraktas de ju icke såsom annat än välfärdsanordningar för sjömän. Skola emellertid de kommitterades intentioner förverkligas, komma i framtiden de utländska myndigheterna säker-

ligen att betrakta hotellen såsom restauranger och vanliga hotell. Beskattningen blir då därefter.

Vi må icke medverka till att en ödesdiger situation kommer till stånd. Viktigt för välfärdsarbetet är nämligen, att det frivilliga intresset på hithörande område icke dämpas eller helt bringas att upphöra. Det kan inte räknas som verklig omsorg om sjöfolkets välfärd att vi i hamnstäder, där krogarna äro legio, själva etablera spritservering. Man behöver inte vara trångsynt eller lida av bigotta hämningar för att här uttala ett varningens ord. Välfärdsarbetet får icke bli ett ofärdsarbete.

Det är vidare inte ur vägen att erinra om att de utländska sjöfartsnationernas välfärdsanordningar, som äro bekostade av respektive stater och som äro barn av kriget, redan nu till en del hålla på att avvecklas.

Den lag, som föreslås, avser att trygga inkomsterna till välfärdsrådet. Fastän avgifterna äro ganska låga och trots att staten ensam skall betala lika mycket som redare och sjömän tillsammans, kan man säkerligen ha mycket starka skäl för att ifrågasätta det principiellt grundlagsenliga i denna beskattningsform. Oss synes det både psykologiskt och reellt mera hållfast, om hela kostnaden blir lagd på staten, detta så mycket mera som ju sjöfolket i många stycken får erlægga skatt till sådant, varav de till följd av sitt yrkes villkor själva icke ha någon faktisk förmån. Det bör observeras, att långt ifrån alla sjömän kunna komma i åtnjutande av de förmåner, som välfärdsanordningarna avse erbjuda. Därtill kommer ju att sjöfolket vid besök i de planerade institutionerna får betala för sig. Visserligen skall allt tillhandahållas till självkostnadspris, men självkostnadspriset kommer med all säkerhet att bli relativt högt, även om man tager med i räkningen att man här icke måste kalkylera med någon ränta och amortering på själva anläggningskostnaderna. Men hur de sjömän, som drabbas av arbetslöshet i de olika hamnarna, skola kunna tillgodöra sig välfärdsverksamhetens förmåner, när deras ekonomiska resurser äro uttömda, har däremot kommittén icke lämnat någon som helst anvisning om. Denna fråga måste utskottet verkligen beakta och ge svar på.

Välfärdsrådet, i vilket chefen för kommerskollegii sjöfartssociala avdelning föreslås vara självskriven ledamot, skall vara av allmänt rådgivande art. Detta torde med andra ord innebära, att kungl. kommerskollegium de facto blir inte blott den utredande utan också bestämmande myndigheten. Ehuru väl kommittén både vad gäller denna och andra punkter varit enhällig, bör icke förbigås, att Svenska sjöfolksförbundets styrelse i sitt yttrande över kommittéförslaget framhållit önskvärdheten av att ifrågavarande råd erhåller en från kommerskollegium mera fristående ställning. Detta Sjöfolksförbundets uttalande torde utan tvivel vara liktydigt med krav på att välfärdsrådet får en egen administration och byrå för sitt arbete. Över huvud taget kan med fog diskuteras om kungl. kommerskollegium är rätt forum för handhavandet av sjöfolkets sociala frågor. Vid skilda tillfällen har ofta tidigare starkt ifrågasatts, om

ens den sjöfartssociala avdelningen fått en lämplig placering inom verket. Med nuvarande organisation, som med tanke på de nya vidgade uppgifterna föreslås utökad med ett par personer, kommer enligt vårt förmenande den sociala avdelningen icke att intaga den självskrivna ställning, som bör tillkomma densamma. Kommerskollegium är icke ett ämbetsverk inrättat att lösa sociala frågor utan ämnat att tillvarata näringarnas intressen. Sjöfartssociala avdelningen har heller icke tillgång till socialt skolad personal, och fråga är, om den får det vid övertagandet av nu föreslagna välfärdsarbete. Sjöfartssociala avdelningen förestås som bekant nu av en sjökapt. Men hur väl meriterad en sjökapt. än må vara i sitt yrke som sjöbefäl, kan han icke förutsättas ha någon social skolning eller praktisk erfarenhet av de uppgifter, som det nu kan bli fråga om. Detta påstående gäller sjöbefäl över huvud taget och har sålunda som adress icke någon viss person. Visst är det möjligt, att ett och annat sjöbefäl kan göra anspråk på att äga erforderliga kvalifikationer för handläggande av sjöfolkets välfärdsfrågor. Men så värst många torde nog inte kunna göra det med rätta. De examina sjöbefäl avlagt, liksom den teoretiska utbildning de erhållit, ha ingalunda haft sikte på socialproblemen. Man kan därför under förhandenvarande förhållanden icke rimligen begära att den sjöfartssociala avdelning, som nu enligt propositionen skall komma att spela en så stor roll, skall visa sig äga den nödiga insikten och vidsynen. Då därtill kommer att den icke kan betecknas som självständig, krympa därmed också dess möjligheter att kunna uträtta det kvalificerade sociala arbete, som välfärdsanordningarna för sjöfolk i hamn kräva. Det är synnerligen viktigt, att redan från början sådana förutsättningar skapas att icke merkantila hänsyn eller rena näringssynpunkter komma att förlama och kringskära välfärdsarbetet.

Under åberopande av vad ovan anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville besluta, dels

att Handelsflottans välfärdsråd gives en självständig ställning; dels

att välfärdsadministrationen handhaves av ett särskilt för ändamålet upprättat socialt orienterat organ; dels

att välfärdsrådets instruktioner bliva sådana att det frivilliga hjälparbetet erhåller statsunderstöd utan hämmande föreskrifter; samt dels

att de frivilliga organisationer, som redan äro verksamma inom välfärdsarbetet, beredas tillräcklig och på förhand fastställd representation i rådet.

Stockholm den 17 mars 1948.

Carl Lindberg.

Sven Lundgren.